

Kohtuasi C-4/23

Eelotsusetaotluse kokkuvõtte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

3. jaanuar 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Judecătoria Sectorului 6 Bucureşti (Bukaresti 6. sektori esimese astme kohus, Rumeenia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

11. august 2022

Kaebaja:

M.-A. A.

Vastustajad:

Direcţia de Evidenţă a Persoanelor Cluj (Cluji perekonnaseisuamet)

Direcţia pentru Evidenţă Persoanelor şi Administrarea Bazelor de Date din Ministerul Afacerilor Interne (perekonnaseisuamet ja siseministeeriumi andmebaaside talitus)

Municipiul Cluj-Napoca (Cluj-Napoca linn)

Menetlusse astujad:

Consiliul Naţional pentru Combaterea Discriminării (diskrimineerimisvastase võitluse riiklik nõukogu)

Asociaţia Accept

Põhikohtuasja ese

Kaebus, millega kaebaja M.-A. A. palub, et vastustajaid kohustataks registreerima tema sünnidokumentides sissekanded soovahetuse kohta naissoost meessoo vastu, ristinime ja isikukoodi kohta, nii et need kajastaksid meessugu, ning palub väljastada uue sünnitunnistuse.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel palutakse tõlgendada ELL artiklit 2, ELTL artikleid 18, 20 ja artikli 21 lõiget 1 ning harta artikleid 1, 7, 20 ja 21

Eelotsuse küsimused

1. Kas asjaolu, et seaduse nr 119/1996 perekonnaseisudokumentide kohta (legea nr. 119/1996 privind actele de stare civilă) artikli 43 punktis i ja artiklis 57 ei tunnustata soo ja ristinimega seotud perekonnaseisu sissekannete muudatusi, mille on teinud kahekordse (Rumeenia ja teise liikmesriigi) kodakondsusega transsooline mees teises liikmesriigis soo juriidilise tunnustamise menetluses, ning et Rumeenia kodanikult nõutakse Rumeenias eraldi kohtumenetluse algusest peale läbimist kohaliku rahvastikuregistri ja perekonnaseisuameti vastu – menetluse, mis ei ole Euroopa Inimõiguste Kohtu arvates selge ega ettenähtav (19. jaanuari 2021. aasta kohtuasi X ja Y vs. Rumeenia, kaebused nr 2145/16 ja 20607/16) ning mis võib lõppeda otsusega, mis on vastupidine teises liikmesriigis tehtud otsusega, on vastuolus **liidu kodakondsuse õiguse** kasutamisega (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 20) ja/või **liidu kodaniku vaba liikumise ja elamise õigusega** (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 21 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 45) väärkuse, seaduse ees võrdsuse ja mittediskrimineerimise tingimustes (Euroopa Liidu lepingu artikkel 2; Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 18 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 1, 20 ja 21), austades õigust era- ja perekonnavalule (Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 7)?

2. Kas eelmise küsimuse vastust mõjutab Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi väljaastumine Euroopa Liidust, eelkõige **i)** kui perekonnaseisu muutmise menetlust alustati enne Brexitit ning see lõpetati üleminekuperioodil, ja **ii)** Brexiti mõju viitab sellele, et isik võib kasutada Euroopa kodakondsusega seotud õigusi, kaasa arvatud vaba liikumise ja elamise õigust, ainult Rumeenia isikut tõendavate või reisidokumentide alusel, millel ta on naissoost ja tal on naissoost ristinimi, vastupidi soolisele identiteedile, mida on juba juriidiliselt tunnustatud?

Viidatud liidu õiguse sätted ja liidu kohtupraktika

ELL artikkel 2; ELTL artiklid 18, 20 ja artikli 21 lõige 1; Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 1, 7, 20 ja 21

14. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Stoliczna obshtina, rayon „Pancharevo“ (C-490/20), punktid 41, 42, 44–48, 52, 54 ja 56; 8. juuni 2017. aasta kohtuotsus Freitag (C-541/15), punktid 36–39; 14. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Grunkin ja Paul (C-353/06), punktid 28 ja 29; 2. oktoobri 2003. aasta kohtuotsus Garcia Avello (C-148/02), punktid 22–24

Viidatud riigisisese õiguse sätted

Seadus nr 119/1996 perekonnaseisudokumentide kohta (legea nr. 119/1996 privind actele de stare civilă)

Artikkel 9: „Juhul kui perekonnaseisuametnik või töötaja, kes täidab perekonnaseisuülesandeid, keeldub koostamast dokumenti või registreerimast sissekannet, mis kuulub tema pädevusse, võib kahjustatud isik kooskõlas seadusega pöörduda kohtualluvust omavasse kohtusse“.

Artikli 43 punkt i: „Sünnidokumentides ja vajadusel abielu- ja surmadokumentides registreeritakse sissekanded, mis on seotud isiku perekonnaseisus toimunud muutustega, järgmistel juhtudel: [...]

i) soovahetus, pärast jõustunud kohtuotsust“ [...]

Artikli 57 lõige 1: „Perekonnaseisudokumente ja neis sisalduvaid sissekandeid võib tühistada, täiendada või muuta ainult jõustunud kohtuotsuse alusel“.

Asjaolude ja põhikohtuasja lühiülevaade

- 1 Kaebaja M.-A. A., kes määratleb end transsoolise mehena ning esitleb end meessoost asesõnaga „tema“, on sündinud 24. augustil 1992 Cluj-Napoca linnas (Rumeenia) ja registreeriti pärast tema sündi naissoost isikuna.
- 2 Pärast seda, kui ta asus oma vanematega Ühendkuningriiki elama, sai kaebaja 21. aprillil 2016 selle riigi kodakondsuse. Kuna ta määratles end meessoost isikuna, vahetas ta viidatud riigis „Deed Poll“ menetluses oma naissoost nime ja üldtiitli meessoost omade vastu, st pr M.-A. A. hr M.-A. A-ks.
- 3 Selle menetluse algatamise järel vahetas kaebaja välja mitu Ühendkuningriigi ametiasutuste väljastatud dokumenti, st briti juhiloa ja passi.
- 4 29. juunil 2020 sai kaebaja Ühendkuningriigis ka „Gender Recognition Certificate-i“, mis kinnitab, et ta on meessoost isik.
- 5 Pärast eespool viidatud menetluste lõpetamist Ühendkuningriigis pöördus kaebaja 2021. aasta mais Rumeenia ametiasutuste poole, täpsemalt Direcția de Evidență a Persoanelor Cluj – Serviciul stare civilă (Cluji rahvastikuregistri amet – perekonnaseisuosakond, Rumeenia) poole, paludes teha otseselt Ühendkuningriigis saadud dokumentide („Deed Poll“ ja „Gender Identity Certificate“) alusel registrisse sissekande soovahetuse ja ristinime muutmise kohta sünnidokumentides, muuta isikukoodi vastavalt nii, et see kajastaks meessugu, ning väljastada sünnitunnistus, mis vastaks teisele ristinimele koos viitega meessoole ning isikukoodiga, mis algaks numbriga 1.
- 6 Taotlus lükati tagasi, kuna Rumeenia ametiasutused olid seisukohal, et riigisiseste õigusaktide kohaselt võib soovahetuse sissekande registreerida üksnes siis, kui

isikule anti soovahetuseks luba lõpliku kohtuotsusega, mitte soolise identiteedi tunnustamist käsitleva tunnistuse alusel.

- 7 14. septembril 2021 Judecătoria Sectorului 6 Bucureştile (Bukaresti 6. sektori esimese astme kohus, Rumeenia) ehk eelotsusetaotluse esitanud kohtule esitatud kaebusega palub M.-A. A., et vastustajaid kohustataks tema sünnidokumentides kõnealuseid muudatusi tegema ning et nad väljastaksid uue sünnitunnistuse, milles muudatused kajastuksid.
- 8 Hiljem paluti menetlusse astuda Consiliul Naţional pentru Combaterea Discriminării (diskrimineerimisvastase võitluse riiklik nõukogu, Rumeenia) ning rahuldati Asociaţia Accepti kaasnev taotlus astuda kaebaja toetuseks menetlusse.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 9 M.-A. A. rõhutab, et ta ei taotle kohtult soovahetuseks luba, vaid palub kohaldada otse ja eelisjärjekorras liidu õigust ning kohustada vastustajaid tegema sünnidokumentides muudatused, et viia sissekanded soo, ristinime ja isikukoodi kohta vastavusse tema soolise identiteediga, mida tunnustas juba lõplikult Ühendkuningriik, kui ta oli veel Euroopa Liidu liikmesriik. See asjaolu lubab tal kasutada Euroopa Liidus vaba liikumise ja elamise õigust, kasutades reisidokumenti, mis vastab tema meessoolisele identiteedile.
- 10 Lisaks toob kohustus viia Rumeenias läbi uus kohtumenetlus, milles käsitletakse otseselt soovahetuse lubamist, talle kaasa ohu, et jõutakse lahenduseni, mis on vastupidine otsusega, mille tegid Ühendkuningriigi ametiasutused. Euroopa Inimõiguste Kohus on juba leidnud, et Rumeenia menetluses puudub selgus ja ettenähtavus (EIK 19. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus X ja Y vs. Rumeenia, kaebused nr 2145/16 ja 20607/16).

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühiülevaade

- 11 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates sõltub tema menetluses oleva kohtuasja lahendus liidu õiguse, millel on riigisisese õiguse suhtes esimuse, tõlgendamisest, arvestades, et õigusega liidu kodakondsusele ja liidu kodaniku õigusega vabalt liikuda ja elada on vastuolus riigisisestest õigusnormidest tulenev lahendus, mis kohustab kahe kodakondsusega huvitatud isikut läbima ühes riikidest, mille kodanik ta on, uue kohtumenetluse, kuigi see isik läbis edukalt menetluse (sõltumata kõnealuse menetluse halduslikust või kohtulikust laadist) teises liikmesriigis, mille kodanik ta on.
- 12 Viidatud kohtu arvates sõltub tema menetluses oleva kohtuasja lahendus ka nende tagajärgede tuvastamisest, mis on Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi väljaastumisel Euroopa Liidust. Juhul kui Euroopa Kohus vastab esimesele küsimusele jaatavalt, siis arvestades, et esimene soolise identiteedi tunnustamise

menetlus algatati Ühendkuningriigis enne, kui see riik liidust välja astus ning lõpetati pärast kõnealust sündmust, on vaja selgitada, kas liikmesriigil, kellele taotlus esitatakse, on kohustus tunnustada sellises riigis läbi viidud soolise identiteedi vahetuse menetluse õiguslikke tagajärgi, mis oli menetluse algatamise hetkel liikmesriik, kuid mis on menetluse lõpetamise hetkel juba Euroopa Liidust välja astunud.

TÖÖDOKUMENT